

Warszawa, dnia 11 września 2009 r.

RPO-626022-VII-7020/7002/09/PK

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
WPŁ. 2009-09-11
ZAL. NR 1260557

PK
2009-09-14

Informacja

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw

Obywatelskich w Zakładzie Karnym w Garbalinie

RPO-626022,09

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 17 - 19 sierpnia 2009 r., do Zakładu Karnego w Garbalinie (zwanego dalej Zakładem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego – Janusz Zagórski, dyrektor Zespołu (prawnik), Alicja Borowska-Kamińska, główny specjalista (pedagog resocjalizacyjny), Przemysław Kazimirski, starszy specjalista (prawnik) oraz Tomasz Rychlicki, referent prawny (prawnik).

Działając jako Krajowy Mechanizm Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, niehumanitarnym i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Zakładu i jego podstawowych problemach, udzielonej przez Pana płk. mgr Ryszard Paradowskiego, Dyrektora jednostki;
- obejrzelili teren jednostki oraz pomieszczenia we wszystkich oddziałach mieszkalnych Zakładu, w tym wybrane losowo cele mieszkalne, cele zabezpieczające, celę do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, świetlice, a także pola spacerowe, kuchnię, kantinę, kaplicę, sale

- widzeń, radiowęzeł, bibliotekę, pomieszczenie kół zainteresowań, warsztaty, pomieszczenia ambulatorium i izb chorych;
- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Zakładu;
  - przeprowadzili na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy ze 100 osadzonymi, w tym z osobami w wieku powyżej 60 roku życia (20), z osobami niepełnosprawnymi (4), z cudzoziemcami (2).
  - przyjęli do protokołu 3 skargi oraz jedną prośbę od osadzonych, z którymi rozmawiali. Jedna ze skarg dotyczyła trudności w uzyskaniu przez skazanego widzenia bezdozorowego w odrębnym pomieszczeniu z żoną, dwie pozostałe zaś – traktowania przez oddziałowego. Przedmiotem przyjętej prośby było rozważenie przez kierownictwo Zakładu możliwości odpłatnego zatrudnienia osadzonego z uwagi na ciężką sytuacją materialną, w której pozostaje;
  - przeanalizowali na miejscu Analizę ładu, dyscypliny i nastrojów panujących wśród osadzonych w Zakładzie Karnym w Garbalinie w okresie 01.01 - 31.12.2007 r. oraz Informację na temat wybranych zagadnień prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej w 2008 r.
  - poddali ponadto analizie dokumentację trzech postępowań wyjaśniających dotyczących wypadków nadzwyczajnych, które miały miejsce w jednostce.

Dokonane w powyższy sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali Dyrektorowi Zakładu Karnego w Garbalinie - ppłk mgr Ryszardowi Paradowskiemu oraz jego zastępcy ppłk mgr Krzysztofowi Urbańskiemu. Na spotkaniu podsumowującym wizytację Zakładu obecny był także przedstawiciel Dyrektora Okręgowego SW w Łodzi – mjr mgr Andrzej Newelski. Przedstawiciele Rzecznika wysłuchali uwag i wyjaśnień kierownictwa Zakładu.

Ponadto, po zakończeniu wizytacji analizie poddano: Porządek wewnętrzny Zakładu (zarządzenie Dyrektora Zakładu Karnego w Garbalinie z dnia 21 marca 2008 r., nr 5/2008 ze zm.), regulujący prawa i obowiązki osadzonych - pod kątem jego zgodności z obowiązującymi przepisami prawa; Sprawozdanie z wizytacji Zakładu Karnego w Garbalinie przeprowadzonej w dniach 3 – 7 listopada 2008 r. przez sędziego penitencjarnego Sądu Okręgowego w Łodzi; protokoły z kontroli

sanitarnych przeprowadzonych w dniach 24 kwietnia, 1 października i 14 listopada 2008 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łęczycy; protokoły z kontroli warunków pracy osadzonych zatrudnionych w kuchni i pralni Zakładu Karnego przeprowadzonych przez Okręgowy Inspektorat Pracy w Łodzi w dniach 25 i 27 marca oraz w dniach 16 i 26 czerwca 2009 r.; Analizę dotyczącą sposobu załatwiania skarg, próśb i wniosków osadzonych w 2008 i 2009 r.; Informację dotyczącą postępowań przed sądami cywilnymi wytoczonych w latach 2007 – 2009 przez osoby pozbawione wolności przeciwko Zakładowi Karnemu oraz Informację dotyczącą złożonych przez administrację Zakładu zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez skazanych w roku 2008 i 2009.

2. Charakterystyka jednostki.

Zakład Karny w Garbalinie położony jest 6 km na północ od Łęczycy, 500 m od drogi krajowej A 1. Zajmuje obszar 9,8 ha, z którego ponad 6 ha przeznaczono na potrzeby jednostki, wygradzając go w tym celu murem ochronnym. Resztę obszaru należącego do Zakładu stanowią pola uprawne. Wokół jednostki nie ma żadnych zabudowań.

Początki obecnego Zakładu wiążą się ze stworzonym na pozostałościach zabudowań kopalni w Garbalinie oddziałem zewnętrznym Zakładu Karnego w Łęczycy. W dniu 1 sierpnia 1974 roku oddział ten przekształcono w samodzielną jednostkę pod nazwą Ośrodek Przystosowania Społecznego(OPS), który istniał do 1990 r. W miejscu zlikwidowanego Ośrodka, stworzono zakład karny typu ośrodkowego. W 1997 r. Zakład uzyskał status zakładu karnego typu półotwartego dla recydywistów penitencjarnych. W latach 2004 – 2007, w ramach realizacji planu rozbudowy i modernizacji jednostki połączonego z likwidacją Zakładu Karnego w Łęczycy, oddano 600 nowych miejsc zakwaterowania w Zakładzie wznosząc w tym celu dwa nowe pawilony mieszkalne. Zwiększenie pojemności umożliwiło w praktyce rozszerzenie dotychczasowego przeznaczenia jednostki na skazanych odbywających karę po raz pierwszy zakwalifikowanych do odbywania kary w zakładzie karnym typu półotwartego.

Na terenie Zakładu znajduje się obecnie 14 budynków, z których na potrzeby związane z zakwaterowaniem osadzonych przeznaczono trzy pawilony (A, B i C). Najstarszym budynkiem penitencjarnym jest pawilon A wzniesiony w 1985 r., stanowiący trzon zakładu karnego przed jego gruntowną modernizacją i rozbudową zakończoną w 2007 r. Budynek ten posiada 330 miejsc zakwaterowania z pomieszczeniami sanitarnymi zlokalizowanymi poza celami mieszkalnymi, które w związku z tym pozostają otwarte przez całą dobę. Pawilon B oddano do użytku w październiku 2006 r. Jego pojemność wynosi 403 miejsca. Pawilon C, przeznaczony dla 188 skazanych, zasiedlony został w lutym 2008 r. Oba budynki posiadają cele mieszkalne z zabudowanymi kącikami sanitarnymi.

W skład pozostałych budynków wchodzi m.in. budynek administracji, sala widzeń, budynek kuchenno-pralniczy, kotłownia, warsztaty, budynek pozyskiwania wody pitnej na potrzeby Zakładu oraz oczyszczalnia ścieków.

Pojemność Zakładu wynosi 921 miejsc. W dniu 18 sierpnia 2009 r. w jednostce przebywało faktycznie 943 skazanych zakwaterowanych w 230 celach mieszkalnych.

Zakład Karny w Garbalinie przeznaczony jest dla skazanych recydywistów penitencjarnych oraz odbywających karę po raz pierwszy, zakwalifikowanych do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego oraz dla skazanych recydywistów skierowanych do oddziału terapeutycznego dla uzależnionych od alkoholu z podgrupami klasyfikacyjnymi: R-2, P-2 i R-2/t. Wśród 943 skazanych przebywających w jednostce w dniu 18 sierpnia 2009 r., najwięcej, bo aż 481 odbywało karę pozbawienia wolności w systemie zwykłym. Niewiele mniejszą liczbę stanowili osadzeni odbywający karę w systemie programowanego oddziaływania (409). Pozostałych 53 osadzonych odbywało karę w systemie terapeutycznym z powodu uzależnienia od alkoholu.

Odsetek osadzonych deklarujących przynależność do podkultury przestępczej oscyluje w Zakładzie na poziomie ok. 19%. Podkultura grypsujących jest bardziej charakterystyczna dla skazanych recydywistów penitencjarnych (ok. 22%) chociaż i w grupie odbywających karę po raz pierwszy widoczne jest zainteresowanie „drugim życiem” (16%).

W czasie wizytacji cel i przeglądu kart tożsamości skazanych nie stwierdzono osadzenia we wspólnej celi mieszkalnej skazanych odbywających karę po raz pierwszy z recydywistami.

Według stanu na dzień 18 sierpnia 2009 r. przeludnienie wynosiło około 2,4%. W porównaniu z ubiegłymi latami widać tendencję spadkową tego zjawiska. W 2007 r. przeludnienie wynosiło ok. 7%, a w roku 2008 ok. 4%. Kierownictwo Zakładu, realizując dyspozycję art. 248 § 1 k.k.w, raz w miesiącu zawiadamia na piśmie sędziego penitencjarnego o liczbie osadzonych przebywających w celach, w których powierzchnia przypadająca na jedną osobę jest mniejsza niż 3 m².

3. Ogląd jednostki oraz wizytacje cel mieszkalnych.

Oddziały mieszkalne w Zakładzie oznaczono numerami od I do XI. W pawilonie A znajdują się oddziały I – IV, w B oddziały V – VIII, zaś w C oddziały IX – XI.

Pawilon A, jak wspomniano wyżej, jest najstarszym budynkiem mieszkalnym w jednostce. W związku z tym warunki socjalno-bytowe panujące w nim są zdecydowanie gorsze od warunków w pozostałych pawilonach. W trakcie wizytacji Zakładu, w pawilonie prowadzony był remont generalny sanitariatów zlokalizowanych na korytarzach oddziałów. W pawilonie A znajdują się pomieszczenia wchodzące w skład starego ambulatorium Zakładu. Jest on przeznaczony dla recydywistów penitencjarnych. Cele mieszkalne w pawilonie A pozostają otwarte przez całą dobę. Na parterze pawilonu B umieszczono część administracji jednostki (dział penitencjarny), bibliotekę, radiowęzeł, świetlicę centralną oraz kaplicę. Poza tym, w budynku B zlokalizowano nowy kompleks ambulatoryjny (gabinet lekarski, zabiegowy, stomatologiczny, punkt apteczny, pokój socjalny, pomieszczenie do przechowywania odpadów medycznych), kantinę jak również pomieszczenia przeznaczone na świadczenie pracy nakładczej. W celach mieszkalnych pawilonu B zakwaterowani są skazani odbywający karę pozbawienia wolności po raz pierwszy. Jedynie w oddziale VI (oddział terapeutyczny) przebywają skazani recydywiści penitencjarni w związku z prowadzoną wobec nich terapią antyalkoholową. W ostatnim z pawilonów

mieszkalnych - C, przebywają skazani zatrudniani poza zakładem w systemie bezkonwojowym. Cele mieszkalne w pawilonach B i C pozostają otwarte w godzinach 6 – 22.

Zarówno w opinii kierownictwa Zakładu, jak i przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, najpilniejszą potrzebę w zakresie remontów stanowi ukończenie remontu generalnego łaźni i toalet w pawilonie A.

W trakcie wizytacji przeprowadzono ogląd całego terenu Zakładu i pomieszczeń w oddziałach mieszkalnych, w tym wizytację cel mieszkalnych oraz uzyskano w związku z tym informacje niezbędne dla oceny stopnia przestrzegania praw osób pozbawionych wolności. Dokonane czynności pozwalają na przedstawienie poniższych informacji.

3.1. Cele w Zakładzie są różnej wielkości (od jednoosobowych do siedmioosobowych). Najwięcej jest cel czteroosobowych (136), sześcioosobowych (42) i dwuosobowych (41). Dla potrzeb osób niepełnosprawnych przeznaczono i odpowiednio przystosowano pięć cel mieszkalnych o łącznej pojemności 19 miejsc. Cele czteroosobowe znajdują się w oddziale XI (2) oraz w oddziałach IX i X (po jednej). W oddziale VII jest jedna trzyosobowa cela przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych. W trzech tego typu celach zwizytowanych przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich przebywali skazani poruszający się na wózkach inwalidzkich oraz przy pomocy kul ortopedycznych.

Cele mieszkalne w pawilonach B oraz C są skanalizowane, doprowadzona jest do nich zimna i ciepła woda. W każdej znajduje się zabudowany węzeł sanitarny, wyposażony w umywalkę oraz sedes. Inaczej jest w pawilonie A, w którym łaźnie i toalety zlokalizowano na korytarzach oddziałów. Zakład Karny w Garbalinie dysponuje łącznie 13 łaźniami. Każdy oddział mieszkalny posiada własną łaźnię z wyodrębnionymi stanowiskami natryskowymi (oddziały V i VI mają po 2 łaźnie). W pawilonie A na potrzeby kąpielowe osadzonych w każdej z 4 łaźni przeznaczono 3 stanowiska prysznicowe. W łaźniach pawilonów B i C zainstalowano zaś po 9 natrysków. Zgodnie z obowiązującymi przepisami, osadzeni korzystają z kąpeli raz na tydzień. Czas kąpeli nie jest normowany. Stan łaźni w oddziałach I i II, w którym nie rozpoczęto prac remontowych ocenić należy jako

bardzo zły, wręcz uzasadniający wycofanie tych pomieszczeń z użytku. Łaźnie w tych oddziałach są w całości zawilgocone, na podłodze oraz ścianach widoczne są znaczne ubytki glazury i terakoty; z kranów cieknie woda. Jako zły ocenić należy także stan toalet oraz umywalni. Urządzenia w nich zainstalowane noszą ślady znacznego wyeksploatowania, a na ścianach widoczne są znaczne obszary zawilgocenia.

Uwagę przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich wizytujących Zakład zwróciły znaczne zawilgocenia sufitów w łazienkach oddziałów VII i VIII. Jak wynika z informacji przekazanych w tej kwestii przez kierownictwo jednostki, powodem gromadzącej się w tych miejscach wilgoci jest niewystarczająca wentylacja łazni. Obecnie trwają ustalenia zmierzające do wskazania osób odpowiedzialnych za wadliwy projekt instalacji wentylacyjnej, skutkujący powstałymi szkodami.

W celach mieszkalnych jest wentylacja grawitacyjna, można je również wietrzyć otwierając okna. Oświetlenie światłem naturalnym i sztucznym jest wystarczające do czytania i pisania. Zainstalowane w celach gniazda elektryczne umożliwiają osadzonemu korzystanie z odbiorników telewizyjnych oraz grzałek. W każdym z oddziałów do dyspozycji skazanych zamontowano samoinkasujący aparat telefoniczny, z którego mogą korzystać od poniedziałku do piątku w godz. 7 – 7.30 oraz 18.30 – 21.30. W oddziałach VII i VIII zamontowano po dwa aparaty. Czas przeznaczony na jedną rozmowę telefoniczną nie jest limitowany. Z informacji przekazanych w tej kwestii przez Dyrektora Zakładu wynika, iż do końca września ukończone będą prace związane ze zmianą operatora. W jej wyniku, liczba aparatów samoinkasujących zwiększy się z 13 do 29, a koszty rozmów mają odczuwalnie spaść.

We wszystkich pawilonach mieszkalnych wyodrębnione zostały pomieszczenia palarni.

Stan wszystkich zwizytowanych cel mieszkalnych generalnie można ocenić jako dobry. Nie stwierdzono w nich śladów zawilgocenia. Również stan podłóg nie budził zastrzeżeń. Stwierdzić jednakże należy, iż górne łóżka w celach mieszkalnych pawilonu A nie posiadały zabezpieczeń; brak było również drabinek umożliwiających wejście na nie. Nie odnotowano zaś braków w wyposażeniu cel

w przedmioty służące do utrzymania higieny osobistej i czystości w celi (miski, lustra, szczotki, zmiotki, śmietniczki, itp.).

Zakład dysponuje 2 celami zabezpieczającymi oraz celą do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej. Stan techniczny cel zabezpieczających i celi izolacyjnej nie budził zastrzeżeń. Cele zabezpieczające przystosowane są do stosowania trzyczęściowego pasa obezwładniającego. Osadzeni, którzy przebywają w nich, otrzymują w porze nocnej materac do spania. Obie cele posiadają monitoring video wraz z nasłuchem. Nagranie z celi zabezpieczającej dołączane jest do protokołu ze stosowania środka przymusu bezpośredniego. Na uwagę zasługuje wygląd i umiejscowienie celi izolacyjnej. Zlokalizowana jest ona w części oddziału XI wydzielonej od pozostałych cel mieszkalnych za pomocą metalowej kraty. Do celi prowadzą metalowe drzwi. Wewnątrz, za pomocą dwóch krat stanowiących jednocześnie ściany celi, wyodrębniono właściwą celę izolacyjną. Do dyspozycji przebywającej w niej osoby, poza łóżkiem, pozostaje umywalka oraz sedes. W trakcie oglądu cel zabezpieczających i celi do wykonywania kary umieszczenia w celi izolacyjnej, nie przebywały w nich osoby pozbawione wolności.

3.2. Posiłki dla osadzonych przygotowywane są w kuchni znajdującej się w jednym z wolnostojących budynków. Pomieszczenia kuchni zlokalizowane są na parterze. Wyposażenie kuchni jest nowoczesne i niewyeksplloatowane. Stan czystości pomieszczeń kuchennych również nie budził zastrzeżeń przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich. W pomieszczeniach wchodzących w skład kuchni sprawnie działała wentylacja, dodatkowo wspomagana mechanicznie. Oprócz posiłków według normy podstawowej, kuchnia przygotowuje posiłki dietetyczne w specjalnie wyodrębnionej i przeznaczonej do tego celu części (kuchnia dietetyczna). W Zakładzie przyrządza się posiłki według diety lekkostrawnej (L), cukrzycowej (Lc) i insulinowej (Li). Ponadto, część osadzonych korzysta z diet indywidualnych, adekwatnych do rozpoznanych u nich przez lekarza schorzeń oraz z diet wyznaniowych. W dniu 17 sierpnia 2009 r. z diet korzystało łącznie 123 osadzonych, w tym: 109 z diety lekkostrawnej, 9 z diety cukrzycowej, 4 z insulinowej i jeden skazany z diety wyznaniowej. Przy pracach w kuchni

zatrudnionych jest odpłatnie 22 osadzonych, pracujących w niepełnym wymiarze czasu pracy (7/8 etatu). Warunki pracy oraz zaplecze socjalne dla pracowników kuchni (szatnia, jadalnia oraz sanitariaty) nie wzbudziły zastrzeżeń wizytujących. Obok kuchni zlokalizowano magazyny żywnościowe. Próbkę posiłków przechowywane są w pomieszczeniu wydzielonym w części kuchni właściwej za pomocą plastikowych przesłon. Skazani spożywają posiłki w celach mieszkalnych.

3.3. W Zakładzie funkcjonują **warsztaty**. Pracujący w nich osadzeni dokonują napraw zepsutych elementów instalacji elektrycznej i sanitarnej oraz sprzętu kwaterunkowego. W warsztatach konserwacyjno-naprawczych: stolarskim, spawalniczym oraz ślusarskim zatrudnionych jest łącznie 21 osadzonych. W ocenie wizytujących oraz osadzonych, z którymi rozmawiano podczas oglądu pomieszczeń warsztatowych, wyposażenie poszczególnych pracowni jest wystarczające. W każdym z warsztatów znajdowały się przepisy BHP.

3.4. W skład **Zakładu Opieki Zdrowotnej** Zakładu Karnego w Garbalinie (dalej ZOZ) wchodzi: ambulatorium w pawilonie A, nowe ambulatorium centralne w pawilonie B oraz ambulatorium w pawilonie C.

W pawilonie A znajduje się gabinet lekarski, zabiegowy, pokój socjalny oraz punkt apteczny. Wszystkie pomieszczenia są odnowione i wyposażone w niezbędny sprzęt. Na potrzeby osadzonych chorych przeznaczono 4 izby chorych o łącznej pojemności 12 miejsc (2 izby jednoosobowe i 2 izby pięcioosobowe). W dniu wizytacji nie przebywał w nich żaden chory.

Wśród pomieszczeń wchodzących w skład nowego ambulatorium w pawilonie B wymienić należy gabinet zabiegowy z miejscem przeznaczonym na sterylizację narzędzi, gabinet lekarski oraz gabinet stomatologiczny wyposażony w nowy unit oraz niezbędny sprzęt stomatologiczny. Ponadto w skład nowego kompleksu ZOZ wchodzi pomieszczenie do przechowywania odpadów medycznych, punkt apteczny, jak również pokój kierownika ambulatorium oraz pokój pielęgniarek wykorzystywany do prac ewidencyjno-biurowych.

W pawilonie C znajduje się gabinet lekarski wykorzystywany w związku z planowymi przyjęciami osadzonych z tego pawilonu przez lekarza.

Wszystkie pomieszczenia wchodzące w skład ZOZ są schludne, przestronne i wystarczająco wyposażone.

Kierownikiem ambulatorium jest lekarz zatrudniony na pełnym etacie. Poza nim, w ambulatorium pracują dwaj lekarze ogólni m.in. stomatolog, zatrudnieni na pełnych etatach funkcjonariuszy SW. Ponadto na częściowych etatach cywilnych (1/4) zatrudniani są lekarze specjaliści: laryngolog, dermatolog, neurolog oraz specjalista z zakresu medycyny pracy. Lekarze dokonują przyjęć zapisanych w książce zgłoszeń oddziałowego skazanych, zgodnie z planem wyznaczonym przez kierownika ambulatorium. W sytuacjach pilnych konsultacje następują niezwłocznie. Specjaliści przyjmują osadzonych według zalecenia lekarza ogólnego. W razie potrzeby, skazani dowożeni są do lekarzy specjalistów przyjmujących m.in. w Szpitalu Zakładu Karnego nr 2 w Łodzi (chirurg, diabetolog, psychiatra, ortopeda, pulmonolog, kardiolog), w Szpitalu Aresztu Śledczego Warszawa-Mokotów (ortopeda) oraz w placówkach cywilnych. Od początku 2009 r. do dnia 19 sierpnia 2009 r. lekarz ogólny Zakładu uczestniczył w 9952 przyjęciach osadzonych, stomatolog w 927, a dermatolog w 138. W roku ubiegłym lekarze ci dokonali odpowiednio 14 628, 2283 i 221 przyjęć skazanych. Jeśli chodzi o konsultacje specjalistyczne wykonywane w pozawięziennej służbie zdrowia w analizowanym okresie, wskazać należy na największą liczbę konsultacji okulistycznych – 52 (119 w 2008 r.) oraz konsultacji z zakresu chorób zakaźnych – 16 (14 w 2008 r.).

Pracownicy sześciuosobowego zespołu pielęgniarskiego (4 pielęgniarki i 2 pielęgniarzy) pracują w dni powszednie w godz. 8 – 19, a w soboty i niedziele pełnią ośmiogodzinne dyżury.

Po godzinach pracy ambulatorium, tj. po godz. 16, w sytuacjach nagłych, do osadzonego potrzebującego pomocy wzywane jest pogotowie ratunkowe.

3.5. Oddział terapeutyczny przeznaczony jest dla skazanych recydywistów penitencjarnych, którzy zostali zdiagnozowani jako osoby uzależnione od alkoholu i zakwalifikowani decyzją Komisji Penitencjarnej do odbywania kary w zakładzie karnym typu półotwartego w systemie terapeutycznym (R-2/t). Na potrzeby związane z pracą terapeutyczną przeznaczono przede wszystkim pomieszczenia w oddziale VI –

pokój wychowawcy, pokój do terapii indywidualnej, 2 pokoje do terapii grupowej dla małych grup, mała sala wykładowa wyposażona w urządzenia multimedialne (rzutnik, laptop, telewizor LCD) oraz pomieszczenia zlokalizowane na parterze pawilonu B – duża sala wykładowa, pokój kierownika działu i pokój terapeuty. Stan poszczególnych pomieszczeń ocenić należy jako bardzo dobry, umożliwiający właściwe prowadzenie oddziaływań terapeutycznych. Oddział przeznaczony jest dla 45 pacjentów zakwaterowanych w 13 wieloosobowych celach mieszkalnych (7 cel trzyosobowych i 6 cel czteroosobowych). Na ich potrzeby przeznaczono również łaźnię wyposażoną w 9 stanowisk prysznicowych, świetlicę oraz palarnię.

W skład kadry terapeutycznej oddziału wchodzi poza jego kierownikiem, starszy inspektor ds. terapii uzależnień, psycholog, młodszy psycholog oraz młodszy wychowawca. Wszystkie osoby posiadają wykształcenie zgodne z wykonywanymi obowiązkami.

Terapia prowadzona jest w dwóch wersjach: program pełny trwający 12 tygodni oraz skrócony, ograniczony do zajęć edukacyjnych. Przyjęcia na terapię mają charakter rotacyjny co oznacza, iż wolne miejsca w grupach terapeutycznych powstałe z powodu ukończenia terapii przez osadzonych są na bieżąco uzupełniane nowymi osadzonymi. W 2007 r. terapią objęto w skali całego roku 177 skazanych, w tym 25 na podstawie postanowienia sądu. Pełny program terapii ukończyło 113 osób, 7 zaś ukończyło program skrócony; 16 skazanych nie ukończyło terapii. Średni czas oczekiwania na przyjęcie do oddziału wynosił w 2007 r. ok. 4 miesiące. W roku 2008 w terapii wzięło udział 181 skazanych, w tym 18 skierowanych przez sąd. Pełny program ukończony został przez 140 osadzonych, a program ograniczony do zajęć edukacyjnych – 5 osadzonych. Pięciu skazanych nie ukończyło terapii. Średni czas oczekiwania na przyjęcie do oddziału terapeutycznego w 2008 r. wyniósł 8,5 miesiąca.

Omawiając metodę oddziaływań terapeutycznych prowadzonych w oddziale wskazać należy na terapie indywidualne, grupowe, mikroedukację, autodiagnozę, warsztaty psychologiczne, trening umiejętności oraz prezentacje audiowizualne. Zajęcia te prowadzone są w formie grup terapeutycznych, zajęć warsztatowych oraz mitingów.

Z oddziałem terapeutycznym współpracują stale dwie grupy AA - „Rubikon”

oraz „U Jadzi”. Zajęcia psychoedukacyjne dotyczące uzależnienia od alkoholu prowadzone są przez terapeutów Stowarzyszenia Samopomocowego „Habakus”. Z uwagi na stale wzrastający odsetek przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji popełnionych przez sprawców pod wpływem alkoholu, w oddziale prowadzone są zajęcia psychokorekcyjne dla tej grupy osadzonych.

3.6. Opiekę duszpasterską w Zakładzie sprawuje kapelan katolicki zatrudniony na 0,5 etatu. Główna msza święta w Zakładzie odprawiana jest w soboty, w kaplicy rzymsko-katolickiej znajdującej się na parterze pawilonu B. Z uwagi na konieczność oddzielenia skazanych odbywających karę po raz pierwszy od recydywistów, msze sprawowane są osobno dla obu tych grup. W zależności od potrzeb, ksiądz odprawia w soboty 2 lub 3 msze. Kaplica jest w stanie pomieścić maksymalnie 70 skazanych. Posługi indywidualne odbywają się we wtorki i czwartki w godz. 8 – 15. W każdą niedzielę, w godzinach 9 – 10 transmitowana jest ponadto za pośrednictwem radiowęzła msza św. emitowana w Programie I Polskiego Radia. Kapelan organizuje ponadto dla skazanych wycieczki do okolicznych miejsc kultu religijnego. Przygotowuje również chętnych do otrzymania sakramentów św. tj. bierzmowanie. Swoich wyznawców w Zakładzie odwiedzają również przedstawiciele Związku Wyznaniowego Świadków Jehowy (spotkania 2 razy w tygodniu z udziałem ok. 5 osadzonych), Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego (spotkania cotygodniowe z udziałem ok. 4 osadzonych) oraz Kościoła Chrześcijańskiego „Jezus Żyje” (spotkania co 2 tygodnie z udziałem ok. 2 osadzonych). Wizyty przedstawicieli tych wyznań odbywają się w terminach ustalonych w porozumieniu z Dyrektorem Zakładu, w pomieszczeniu kaplicy lub innym wyznaczonym miejscu, w godzinach 8 - 15.

3.7. Widzenia dla osadzonych w Zakładzie odbywają się w piątki, soboty, niedziele i święta w godzinach 8 - 17. Z uwagi na znaczny odsetek skazanych zatrudnionych poza Zakładem widzenia dla tej grupy realizowane są wyłącznie w niedziele.

Widzenia realizowane są w przeznaczonych do tego pomieszczeniach, znajdujących się na parterze wolnostojącego budynku. Na widzenia pod dozorem funkcjonariusza Służby Więziennej, z możliwością bezpośredniego kontaktu z osobą odwiedzającą, przeznaczono salę wyposażoną w 31 stolików. Do realizacji widzeń w sposób uniemożliwiający osadzonemu bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą

(tzw. przez telefon) przeznaczono 3 tego typu stanowiska wyodrębnione pomiędzy salą do widzeń dozorowanych i udzielanych bez nadzoru funkcjonariusza. Z informacji przekazanych przez Dyrektora Zakładu wynika, iż stanowiska te stworzone zostały w okresie, w którym typ jednostki nie był jeszcze przesądzony (pojawiały się plany zorganizowania aresztu śledczego). Od momentu, w którym zakład uzyskał charakter jednostki typu półotwartego, widzenia w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt nie były nigdy udzielane. Z salą przeznaczoną do udzielania widzeń nadzorowanych przez funkcjonariusza SW sąsiaduje sala wyposażona w 18 stolików, w której realizowane są widzenia umożliwiające bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą bez nadzoru funkcjonariusza SW.

W pomieszczeniu do widzeń dozorowanych znajduje się bufet, w którym odwiedzający mogą dokonać zakupów artykułów w formie paczki przysługującej skazanemu raz na kwartał oraz nabyć inne artykuły przeznaczone na konsumpcję w trakcie widzenia. Osadzonym korzystającym z widzeń „przy stoliku” nie zezwala się na zabieranie do celi produktów zakupionych w trakcie widzenia przez osoby odwiedzające, które nie zostały skonsumowane. Artykuły te wydaje się po widzeniu osobie odwiedzającej lub wyrzuca się je, jeśli osoba ta odmawia ich zabrania.

W Zakładzie zorganizowano i odpowiednio wyposażono pomieszczenie do udzielania widzeń bez osoby dozorującej tzw. intymnych. Przesłanką do skorzystania przez osadzonego z takiej nagrody jest istnienie nie budzącego wątpliwości związku rodzinnego z okresu przez jego uwięzieniem.

3.8. Kontrola osobista osadzonych przeprowadzana jest w pokojach przeszukań zlokalizowanych w każdym oddziale mieszkalnym. Znajduje się w nich ławka dla osób kontrolowanych oraz wieszak. Pomieszczenia te nie są monitorowane za pomocą kamer.

3.9. W Zakładzie nie funkcjonuje szkoła, a **nauczanie** prowadzi się jedynie w formie kursów organizowanych przez zewnętrzne jednostki dydaktyczno – szkoleniowe w ramach projektu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz w ramach pomocy postpenitencjarnej. W roku 2009 r. odbyły się 3 kursy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu Kapitał Ludzki. Wśród nich znalazły się: kurs fryzjera dla 6 skazanych niepełnosprawnych odbywających karę po raz pierwszy, kurs

brukarza dla 15 skazanych recydywistów penitencjarnych oraz kurs brukarza przeznaczony dla 8 skazanych odbywających karę po raz pierwszy. W trakcie realizacji pozostaje ponadto kurs monter instalacji kanalizacyjnych, w którym bierze udział 20 skazanych recydywistów penitencjarnych, finansowany ze środków Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej. Z informacji przekazanych przez Dyrektora Zakładu wynika, że w bieżącym roku zaplanowano kolejne 5 kursów: glazurnika (20 osób), budowy i obsługi komputera (15 osób), konserwatora zieleni (15 osób), elektryka (8 osób) oraz kurs kucharza (15 osób).

3.10. W sierpniu 2009 r. spośród osadzonych w Zakładzie **zatrudnionych** było łącznie 385 skazanych.

Część osób zatrudnionych wykonywała nieodpłatne prace porządkowe na terenie jednostki w charakterze sprzątających (6) oraz pracowników gospodarczych (4). Poza obrębem Zakładu przy pracach publicznych zatrudnionych było łącznie 29 skazanych. Pozostałe osoby zatrudnione były odpłatnie na terenie jednostki (125) oraz poza nią, u kontrahentów zewnętrznych (221). Najwięcej, bo aż 44 skazanych zatrudnionych było w charakterze roznoszących posiłki. Poza tym, zatrudnienie odpłatne w Zakładzie koncentrowało się głównie w kuchni (22) oraz w warsztatach konserwacyjno-naprawczych (21). Po 9 osadzonych zatrudnionych było w pralni oraz w charakterze sprzątających; po 5 pracowało w magazynach i na przywieszonnej działce rolnej. W więziennej oczyszczalni ścieków zatrudniono 4 osadzonych, a w radiowęźle i w charakterze fryzjera pracowało po 3 skazanych.

Największym pracodawcą zewnętrznym jest firma zatrudniająca 70 skazanych. Nieco mniej osadzonych (47), zatrudnia firma produkująca okna. Spośród innych firm wymienić należy firmę (30), firmę (16) oraz firmę (10).

Z informacji udzielonych w kwestii zatrudnienia przez Dyrektora Zakładu wynika, że prowadzona przez jednostkę współpraca z pracodawcami zewnętrznymi pozwala na utrzymanie odpłatnego zatrudnienia na poziomie ok. 45% osadzonych zdolnych do pracy w skali miesiąca.

3.11. Dla realizacji **zajęć kulturalno-oświatowych** do dyspozycji osadzonych pozostają świetlice w każdym z oddziałów mieszkalnych, wyposażone w telewizor i

stół do ping-ponga. Skazani korzystający ze świetlic mogą wypożyczyć gry planszowe od wychowawców. Uzupełnienie bazy świetlicowej stanowi świetlica centralna zlokalizowana na parterze pawilonu B. Sala ta pełni funkcję miejsca spotkań osadzonych z gośćmi spoza Zakładu (rodziny osadzonych, osoby prowadzące imprezy kulturalno-rozrywkowe). W świetlicy centralnej odbywają się ponadto próby więziennego zespołu muzycznego.

Biblioteka Zakładu posiada łącznie ponad 7,5 tys. woluminów. W 2008 r. odnotowano 2674 wypożyczeń zgromadzonych w niej zbiorów. Pozyskiwanie księgozbioru odbywa się poprzez dokonywanie zakupów, w miarę posiadanych przez Zakład środków pieniężnych oraz poprzez darowizny. Duże wsparcie w tym zakresie stanowi współpraca z Biblioteką Miejską w Łęczycy, z której Zakład okresowo wypożycza partie książek. Biblioteka udostępnia osadzonym aktualne akty prawne. Wśród woluminów znajdują się egzemplarze kodeksu karnego wykonawczego oraz regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania tymczasowego aresztowania i kary pozbawienia wolności.

Uzupełnieniem oferty książkowej jest dostęp osadzonych w Zakładzie do prasy ogólnopolskiej i regionalnej. Skazani otrzymują do oddziałów 13 egzemplarzy gazety lokalnej „Dziennik Łódzki” i 13 egzemplarzy gazety „Dziennik – Polska, Europa, Świat”. Ponadto, w bibliotece dostępna jest „Rzeczpospolita”. Redagowana przez osadzonych jest gazetka więzienna p.t. „Między Nami” (miesięcznik).

Poprzez działający w Zakładzie radiowęzeł, emitowane są pogadanki na tematy związane najczęściej z uzależnieniem i zdrowiem, sprawami społeczno-kulturalnymi i działalnością kulturalno-oświatową prowadzoną w jednostce. Organizowane są również konkursy z wiedzy ogólnej. Oprócz siedmiu ogólnopolskich programów telewizyjnych osadzeni mają do dyspozycji kanał więzienny, w którym emitowane są filmy.

Dla skazanych uzdolnionych manualnie, jednostka stworzyła trzy koła zainteresowań – modelarskie, plastyczne oraz rzeźbiarskie, w których pod nadzorem wychowawcy mogą tworzyć prace wystawiane następnie na aukcjach mających na celu wsparcie różnego rodzaju inicjatyw np. Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

W 2008 r. zorganizowano 16 wyjść skazanych poza teren Zakładu w ramach zajęć kulturalno-oświatowych w trybie art. 91 p 4 k.k.w. (dla porównania w roku 2008 było ich 21). Ponadto, skazani mieli okazję do spotkania organizowanego na terenie jednostki z Mistrzem Świata Strongmenów Mariuszem Pudzianowskim. Mogli wziąć również udział w koncercie grupy hip-hopowej „Royal Rap” czy w spotkaniach rodzinnych organizowanych z okazji Walentynek, Dnia Kobiet i Dnia Dziecka.

3.12. W dziale penitencjarnym, oprócz osób pełniących obowiązki kierownika działu i jego zastępcy, zatrudnionych jest 2 młodszych psychologów i 15 wychowawców (wśród nich – wychowawca ds. spraw kulturalno-oświatowych i sportu oraz 2 wychowawców ds. spraw pomocy postpenitencjarnej). Do zadań psychologów zatrudnionych w dziale penitencjarnym należy przede wszystkim sporządzanie orzeczeń psychologiczno – penitencjarnych i opinii psychologicznych oraz weryfikowanie w miarę potrzeby zawartych w nich wskazań i ustaleń, jak również wnioskowanie w sprawie kierowania skazanych wymagających oddziaływania specjalistycznego do systemu terapeutycznego.

Psycholodzy więzienni zobowiązani są także do pomocy wychowawcom w opracowywaniu indywidualnych programów oddziaływań resocjalizacyjnych oraz do konsultowania w miarę potrzeb i możliwości wszystkich osadzonych wykazujących szczególne trudności w przystosowaniu się do warunków izolacji. Badają osadzonych przed umieszczeniem w celi izolacyjnej, monitorują ich stan psychiczny w czasie odosobnienia, a następnie dokonują oceny czy mogą oni kontynuować odbywanie kary.

Ponadto, do zadań psychologów zatrudnionych w dziale penitencjarnym należy tworzenie i realizacja zajęć grupowych w formie programów readaptacji społecznej (psychokorekcyjnych i postpenitencjarnych). W 2009 r. w programie psychokorekcyjnym dla skazanych odbywających karę pozbawienia wolności za prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu uczestniczyło 27 skazanych.

Obecnie pod opieką jednego psychologa pozostaje niemal 500 osób, co przy dużej rotacji podopiecznych, jaka ma miejsce w wizytowanej placówce, czyni wręcz niemożliwym rozpoznanie indywidualnych problemów, czy potrzeb

większości osadzonych.

3.13. W Zakładzie, od 1999 r. funkcjonują **rzecznicy skazanych**. Jest ich obecnie 11. Spośród osadzonych z każdego oddziału wyłoniony został jeden przedstawiciel do kontaktów z administracją. Nie rzadziej niż raz na kwartał, rzecznicy uczestniczą w spotkaniach z przedstawicielami administracji jednostki. W 2008 r. odbyło się 5 takich spotkań, a w 2009 r. - 2. W ich trakcie rzecznicy, po uprzednim rozpoznaniu potrzeb oddziału, który reprezentują, przekazują administracji bieżące uwagi związane z życiem w jednostce oraz zgłaszają postulaty zmierzające do jego usprawnienia. Z każdego spotkania sporządzane są protokoły, w których ujmuje się porządek obrad oraz zapadłe w trakcie spotkania ustalenia. Sprawozdanie ze stanu realizacji uzgodnionych postulatów otwiera każde spotkanie.

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji rozmawiano z osobami pozbawionymi wolności w czasie oglądu jednostki: w miejscach pracy, podczas wizytacji cel mieszkalnych, w szpitalu. Przeprowadzono również rozmowy ukierunkowane na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym, według opracowanego kwestionariusza, ze 100 osobami. Część z nich wytypowano z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie. Byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat, niepełnosprawni oraz cudzoziemcy.

Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez pozbawionych wolności. Podczas tych rozmów osadzeni przedstawili swoje opinie w przedmiocie przestrzegania ich podstawowych praw oraz atmosfery panującej w Zakładzie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Część z nich zgłosiła jednak pewne uwagi bądź zastrzeżenia, które dotyczyły następujących kwestii:

4.1. w zakresie **warunków panujących w celi mieszkalnej** dwie spośród ankietowanych osób podniosły zarzut przeludnienia, które powoduje, że jest w niej ciasno. Pozostałe, w tym osoby poruszające się na wózkach

inwalidzkich, oceniły warunki bytowe w celach mieszkalnych jako dobre lub dość dobre;

- 4.2. w zakresie **wyżywienia** uwagi zgłosiły łącznie 32 osoby. Dziewięć spośród nich uznało oferowane w Zakładzie wyżywienie jako złe wskazując przede wszystkim na niezadawalające walory smakowe zup, monotonność jadłospisu, pogorszenie jakości przygotowywanych posiłków w ostatnim czasie, zbyt małe porcje, niedogotowane ziemniaki oraz zbyt tłuste diety lekkostrawne. Tylko niektórzy z pozostałych niezadowolonych rozmówców potrafili wskazać konkretne argumenty przemawiające za ich niską lub średnią oceną wyżywienia (11 osób). Wskazane przez nich uwagi pokrywały się z uwagami osób źle oceniających wyżywienie w Zakładzie;
- 4.3. w zakresie **mycia się i kąpieli**, 11 ankietowanych oceniło stan łaźni jako zły;
- 4.4. w zakresie **dokonywania zakupów przez osadzonych na wypiskę**, spośród 70 osób korzystających z wypiski, dwie podniosły zarzut wysokich cen w kantynie, a 4 skarżyły się na ubogi asortyment towarów, które można nabyć w kantynie;
- 4.5. w zakresie **opieki zdrowotnej** zgłoszone uwagi dotyczyły przede wszystkim wydawania leków nieadekwatnych do schorzenia (12), lekceważenia przez lekarzy zgłaszanych im dolegliwości (4), długiego czasu oczekiwania na wizytę u lekarza np. przez ponad 2 tygodnie (2);
- 4.6. w zakresie korzystania z **aparatów telefonicznych**, dziewięciu rozmówców stwierdziło, iż jeden aparat na ok. 100 skazanych to stanowczo za mało. Jedna osoba była niezadowolona ze zbyt wysokich, w jej mniemaniu, cen połączeń;
- 4.7. w zakresie **korzystania ze spacerów**, 10 osób stwierdziło, iż czas przeznaczony na spacer jest zbyt krótki. Jedna osoba skarżyła się, że na placu spacerowym, z którego korzystają osadzeni z pawilonu A, ze względu na zamontowany na jego ogrodzeniu drut kolczasty, często pękają piłki do gry. Jeden z rozmówców – poruszający się przy pomocy kul ortopedycznych

- zalił się na próg przy wejściu na plac spacerowy, który utrudnia mu wchodzenie na plac;
- 4.8. w zakresie **korzystania z prasy, książek oraz zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych**, pojedyncze uwagi dotyczyły mało atrakcyjnego księgozbioru bibliotecznego (4 osoby) oraz braku gazet (2 osoby);
- 4.9. osoby, z którymi rozmawiano, generalnie oceniły **traktowanie przez funkcjonariuszy** jako dobre. Uwagi w tym przedmiocie zgłosiło łącznie 11 osób. Jeden z rozmówców podał, iż niektórzy oddziałowi nie reagują na nieregulaminowe zachowania „grypsujących”, inny, że oddziałowi zwracają się do niego per „Ty”. Najwięcej uwag dotyczących traktowania przez oddziałowych (9) zgłosili osadzeni z pawilonu A, zwłaszcza przebywający w oddziale III (4). Dwie osoby z tego oddziału zdecydowały się złożyć skargę na traktowanie przez jednego z oddziałowych, zarzucając mu arogancką postawę oraz nieuzasadnione sporządzanie wniosków o wymierzenie kary dyscyplinarnej;
- 4.10. spośród 24 rozmówców **karanych dyscyplinarnie** jeden stwierdził, że wymierzona kara była niewspółmierna do popełnionego przez niego przekroczenia. Inny osadzony podniósł, że został ukarany niesłusznie, gdyż do popełnienia przekroczenia przyznał się inny osadzony. Wszystkie osoby ukarane dyscyplinarnie potwierdziły fakt wysłuchania ich przed podjęciem decyzji o ukaraniu; poinformowano je także o możliwości zaskarżenia decyzji o wymierzeniu kary dyscyplinarnej. Żaden z rozmówców nie zgłosił uwag odnośnie wykonania wymierzonej kary.

W trakcie przeprowadzonych rozmów, osoby pozbawione wolności nie zgłosiły żadnych uwag odnośnie: **widzeń, korzystania z usług religijnych, korespondencji oraz paczek**, a także w zakresie **stosowania środków przymusu bezpośredniego**.

5. Analiza dokumentacji jednostki.

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego Zakładu nie stwierdzono jego niezgodności z normami prawnymi. Został on zredagowany w

sposób jasny i przejrzysty. Egzemplarze porządku wewnętrznego znajdują się w celach mieszkalnych, co sprawdzono wizytując te pomieszczenia. Potwierdzili to również osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowę.

Z informacji zawartych w Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów w Zakładzie Karnym w Garbalinie za okres 01.01. – 31.12.2007 r. wynika, że w tym czasie, w Zakładzie miały miejsce 22 wypadki nadzwyczajne. Najwięcej odnotowano przypadków ujawnienia przedmiotów niebezpiecznych bądź niedozwolonych (11). Wśród innych zdarzeń o charakterze nadzwyczajnym wystąpiły: ucieczka z zatrudnienia zewnętrznego realizowanego w systemie bez konwojenta (4) oraz pobicie skazanego przez współosadzonego skutkujące rozstrojem zdrowia poniżej 7 dni (3), a także pojedyncze: ucieczka osadzonego z nieuzbrojonego konwoju, pobicie skazanego przez współosadzonego, które skutkowało ciężkim uszkodzeniem ciała, napaść na funkcjonariusza SW poza służbą oraz kolizja samochodu służbowego z samochodem prywatnym.

Dane zawarte w Informacji na temat wybranych zagadnień prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej w Zakładzie Karnym w Garbalinie w 2008 r. zawierają jedynie szczątkowe wiadomości na temat zjawisk kwalifikowanych jako wypadki nadzwyczajne. Z treści Informacji wynika, iż w porównaniu z rokiem 2007 liczba wypadków nadzwyczajnych wzrosła do 36. Podobnie jak w 2007 r., dominowały wśród nich ujawnienia przedmiotów niebezpiecznych bądź niedozwolonych (14), ucieczki za zatrudnienia zewnętrznego w systemie bez konwojenta (11), pobicie skazanego przez współosadzonego skutkujące rozstrojem zdrowia poniżej 7 dni (5), popełnienie przez funkcjonariusza SW czynu noszącego znamiona przestępstwa (4). Spośród innych wypadków nadzwyczajnych, które miały miejsce w analizowanym okresie Informacja wymienia, po jednym przypadku zgonu osadzonego z przyczyn naturalnych i zachorowania skazanych na jednakową jednostkę chorobową.

Od stycznia do sierpnia 2009 r. odnotowano w Zakładzie 9 zdarzeń zakwalifikowanych jako wypadki nadzwyczajne. Było wśród nich 6 samouszkodzeń oraz 3 pobicia skazanych przez współosadzonych skutkujące rozstrojem zdrowia poniżej 7 dni.

Postępowanie administracji w sytuacjach wystąpienia wypadków nadzwyczajnych nie budzi zastrzeżeń osób wizytujących.

W 2009 r. do czasu wizytacji Zakładu przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich - nie stosowano wobec osadzonych środków przymusu bezpośredniego.

W 2008 r. osadzeni przebywający w Zakładzie Karnym w Garbalinie złożyli ogółem 206 skarg (dla porównania w 2007 r. – 127). Najliczniejszą grupę stanowiły skargi na niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy SW (61) oraz w zakresie opieki zdrowotnej (40). Inne skargi dotyczyły m.in.: kwestii związanych z zatrudnieniem (19), warunków socjalno-bytowych (15) oraz decyzji podejmowanych przez Komisję Penitencjarną (8). Trzy skargi rozpoznane w 2008 r. przez organy więziennictwa, zostały uznane za zasadne. Dotyczyły one: niewypłacenia ekwiwalentu pieniężnego za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zaginięcia prośby osadzonego o przyjęcie paczki odzieżowej podczas widzenia oraz zastosowania niewłaściwego leku w leczeniu pacjenta, na którego składnik osadzony był uczulony. Reakcja administracji na dostrzeżone nieprawidłowości polegała odpowiednio na: przeprowadzeniu ostrzegawczej rozmowy służbowej z funkcjonariuszem odpowiedzialnym za sprawy związane z zatrudnianiem skazanych, usprawnienia obiegu dokumentów, a także na pozbawieniu lekarza nagrody uznaniowej.

Do końca lipca 2009 r. osadzeni skierowali 74 skargi. Podobnie jak w latach ubiegłych dominują skargi na opiekę medyczną (14), na traktowanie przez funkcjonariuszy i pracowników SW (12) oraz na warunki i możliwości zatrudnienia (10). Jedna ze skarg - rozpatrzona pozytywnie - dotyczyła zaginięcia zdeponowanego w Zakładzie przez osadzonego dowodu osobistego. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło brak winy po stronie osadzonego. W związku z poczynionymi ustaleniami, skazanemu wypłacono równowartość kwoty stanowiącej pokrycie kosztów związanych z wyrobieniem nowego dowodu osobistego.

Z informacji uzyskanych od kierownictwa Zakładu wynika, że w roku 2007 przeciwko jednostce wytoczone zostały 2 postępowania cywilne z powództwa

osadzonych. W jednej ze spraw (wps. 300 tys. zł.) postępowanie zostało zawieszono z powodu niewskazania przez powoda adresu do doręczeń po opuszczeniu przez niego zakładu karnego. W drugiej zaś (wps. 80 tys. zł.), sąd I instancji uznał za zasadne i zasądził na rzecz skazanego zadośćuczynienie w kwocie 2 tys. zł. Jednak na skutek apelacji wniesionej przez Zakład sąd II instancji oddalił powództwo przeciwko jednostce.

W 2008 r. osadzeni zainicjowali przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w Garbalinie, 6 postępowań. Dwa z nich dotyczyły zadośćuczynienia z tytułu warunków odbywania kary, dwa inne zadośćuczynienia z powodu niewłaściwego leczenia, jedno - odszkodowania za wycofanie z zatrudnienia odpłatnego i jedno - zadośćuczynienia z tytułu pogorszenia zdrowia w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Postępowania prowadzone w czterech spośród tych spraw pozostają w toku. W pozostałych dwóch sąd oddalił powództwa. Wartość przedmiotu sporu w opisanych sprawach oscylowała w granicach 12 – 400 tys. zł.

Do dnia 19 sierpnia 2009 r. osadzeni z Zakładu skierowali 8 pozwów przeciwko Skarbowi Państwa. Wszystkie dotyczyły zadośćuczynienia z powodu złych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Wszczęte w tych sprawach postępowania pozostają nadal w toku. Łączna wartość przedmiotu sporu wynosi 550 tys. zł.

W roku 2008 Zakład sporządził 20 zawiadomień o popełnieniu przestępstwa przez osoby pozbawione wolności. W 14 wypadkach kierownictwo jednostki skierowało zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa z art. 242 § 1 k.k., w 3 z art. 190 § 1 k.k. oraz po jednym z art. 157 § 1 k.k., 226 § 1 k.k. i 242 § 2 k.k. W jedenastu sprawach brak jest informacji co do podjętych przez prokuraturę czynności. Pozostałe sprawy są w toku.

Do dnia 19 sierpnia 2009 r. Zakład sporządził 21 zawiadomień o popełnieniu przestępstwa przez skazanych. Zakład nie posiada informacji na temat aktualnego stanu sprawy w 13 spośród złożonych do prokuratury zawiadomień. Osiem spraw pozostaje w toku.

W dniach 3 – 7 listopada 2008 r. Zakład Karny w Garbalinie wizytowany był przez sędziego penitencjarnego z Sądu Okręgowego w Łodzi. Po zapoznaniu się ze sprawozdaniem z tej wizytacji (przesłanym do Zakładu przy piśmie z dnia 27 listopada 2008 r.) przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzili, że nie wskazano w nim na żadne uchybienia w zakresie szeroko rozumianego traktowania osadzonych. Sędzia wizytator zauważył jednakże wzrost liczby skarg na traktowanie osadzonych przez funkcjonariuszy SW, który w jego ocenie spowodowany był „odmłodzeniem” kadry pracującej w bezpośrednim kontakcie z więźniami, a co za tym idzie brakiem doświadczenia w pracy ze skazanymi. Owo niewielkie doświadczenie, mogło zdaniem sędziego, usposabiać skazanych do pisania skarg.

Zakład Karny w Garbalinie był ponadto w ubiegłym roku trzykrotnie kontrolowany przez przedstawicieli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łęczycy (24 kwietnia, 1 października i 14 listopada 2008 r.). Dwie kontrole nie wykazały uchybień w Zakładzie. Po kontroli, która miała miejsce w dniu 14 listopada 2008 r. wydana została natomiast w dniu 1 grudnia 2008 r. decyzja nakazująca likwidację szczelin na łączeniach ścian i podłogi w pomieszczeniach ambulatorium pawilonu A (gabinet lekarski, zabiegowy, izolatka toaleta dla personelu). Zalecenia zostały wykonane.

W 2009 r. Zakład kontrolowany był dwukrotnie przez Inspektora z Okręgowego Inspektoratu Pracy w Łodzi. Podczas pierwszej kontroli (25 i 27 marca 2009 r.) czynnościami objęto okoliczności i przyczyny wypadku, któremu uległ jeden z osadzonych zatrudnionych w kuchni Zakładu oraz warunki pracy w pomieszczeniach kuchni i pralni. W wyniku przeprowadzonej kontroli sformułowano zalecenia, które zostały zrealizowane przez administrację jednostki (zakwalifikowanie zdarzenia w kuchni jako wypadek przy pracy, dokonanie pomiarów natężenia hałasu w pomieszczeniach kuchni i pralni, wyrównanie ścian i podłogi w jednym z pomieszczeń kuchennych przeznaczonym do zmywania, zamontowanie wydajniejszej instalacji wentylacyjnej w pomieszczeniu zmywalni). Fakt wykonania zaleceń odnotowała rekontrola 16 i 26 czerwca 2009 r.

6. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że - generalnie rzecz biorąc – w Zakładzie Karnym w Garbalinie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

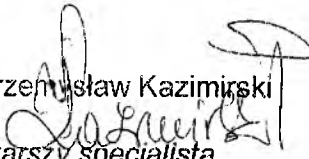
W ocenie wizytujących poczynione ustalenia nie dają również podstaw do stwierdzenia, że warunki bytowe w Zakładzie, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Ponadto, wrażenia wyniesione z pobytu w oddziałach oraz wyniki rozmów z osadzonymi i funkcjonariuszami Służby Więziennej pozwalają stwierdzić, że atmosfera w Zakładzie jest dobra, a relacje między skazanymi oraz wychowawcami i oddziałowymi - prawidłowe. Zgłoszone przez osadzonych uwagi i zastrzeżenia, dotyczące szeroko rozumianych warunków pobytu w Zakładzie, także nie dają podstaw do stwierdzenia, iż osoby pozbawione wolności są traktowane w sposób okrutny lub poniżający.

Po przeanalizowaniu problemów, jakie osadzeni zgłosili przedstawicielom Rzecznika Praw Obywatelskich, należy uznać, że dla poprawy warunków odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Garbalinie celowe jest:

- ukończenie remontu generalnego łaźni w pawilonie A;
- uzupełnienie brakujących zabezpieczeń i drabinek w łózkach piętrowych;
- zwrócenie uwagi na konieczność właściwego traktowania osadzonych przez oddziałowych;
- dążenie do zwiększenia liczby psychologów. Znaczne obciążenie obecnie zatrudnionych, ogranicza możliwości właściwego i pełnego zdiagnozowania potrzeb skazanych oraz realizowania programów readaptacyjnych;
- dokonanie oceny walorów smakowych i jakościowych wyżywienia, szczególnie w odniesieniu do zup oraz diet.

Opracował: Przemysław Kazimirski

mgr Przemysław Kazimirski

Starszy specjalista

W imieniu Zespołu podpisuje

Dyrektor Zespołu
Przemysław Zygorski